

PRAKTIJKADVIES RISICOBEBEERSING BOS- EN NATUURBRAND

INHOUD

1. Inleiding
2. Brand in bos en natuur
3. Nationaal overheidsbeleid
4. Wat doet de brandweer?
 - 4.1 Samenwerking
 - 4.2 Natuurbrandthermometer
 - 4.3 Natuurbrandrisicokaarten
5. Wat u kunt doen – PREVENTIEF
 - 5.1 Proactieve maatregelen
 - 5.2 Brand en pers & media
 - 5.3 Terreinbeheer
6. Wat u kunt doen - BIJ BRAND
7. Samenvatting – oplegkaart
8. Verder lezen

Bijlage 1. Overzicht van mogelijke preventieve maatregelen in het terreinbeheer op de Veluwe.

Bijlage 2. OPLEGKAART “10-punten plan risicobehersing bos- en natuurbrand”

1. Inleiding

Niet alleen kleine maar ook grote bos- en natuurgebieden kennen in Nederland vaak een intensieve verwevenheid met andere gebruiksfuncties, zoals recreatie, bewoning en (vitale) infrastructuur. Bij brand in bos en natuur speelt naast het behoud van waardevolle biodiversiteit ook het veiligstellen van in het terrein aanwezige mensen, bebouwing of gevaarlijke stoffen daardoor een grote rol. Een succesvolle en snelle bestrijding van brand in bos en natuur is dan ook vanuit verschillende aspecten van groot belang.

Voor de brandweer staat bij iedere brand de veiligheid van bezoekers, gebouwen en infrastructuur voorop. In bos- en natuurterreinen betekent dit er een balans moet zijn tussen economische en natuurlijke waarden en brandveiligheid. En dat is maatwerk! Maatwerk dat u van te voren samen met de brandweer opstelt. Want ook voor bos- en natuurterreinen geldt dat voorkómen van brand beter is dan genezen.

Een belangrijk punt daarbij is dat juist in bos en natuur het ontstaan van een onbeheersbare brand niet ondenkbaar is. Een onbeheersbare brand ontstaat wanneer door een opeenstapeling van risicofactoren de brand door de brandweer niet meer kan worden beheerst. Voorbeelden zijn de duinbranden bij Schoorl in 2009 en 2010, welke maar ternauwernood en mede dankzij veranderend weer konden worden bedwongen.

U kunt veel problemen voorkomen door te weten welke brandrisico's in uw terrein aanwezig zijn. Met deze kennis kunt u zelf proactief al veel regelen, zodat bij brand door de brandweer adequaat kan worden opgetreden.

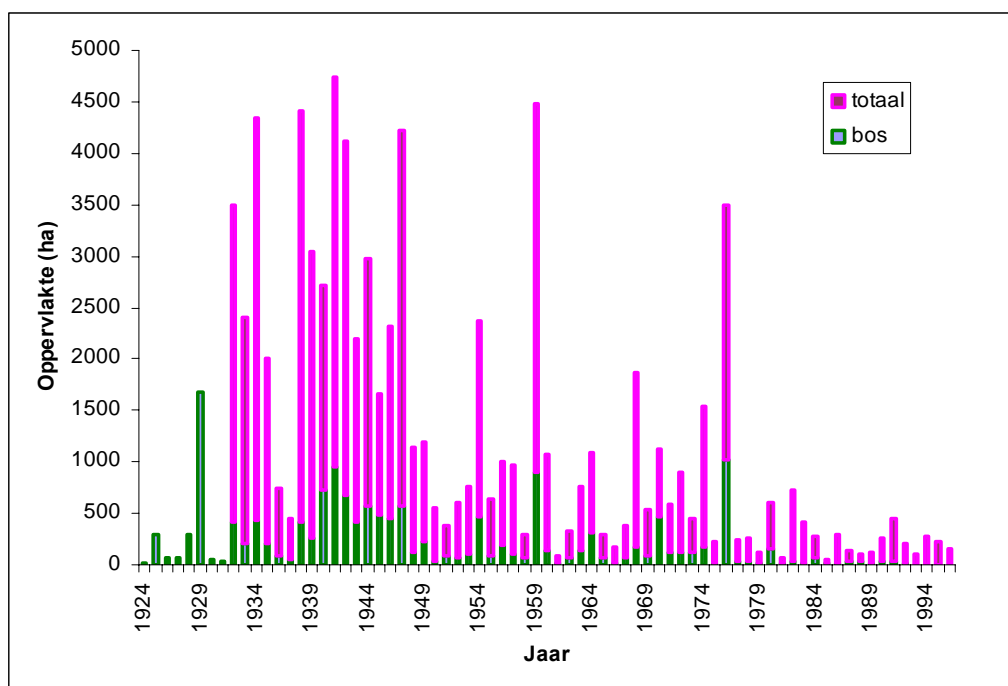
Daarom informeert het Bosschap u in dit praktijkadvies over wat u als bos- en natuurbeheerder of eigenaar in zowel droge als natte tijden zelf kunt doen aan brandrisicobeheersing.

2. Brand in bos en natuur

Branden in bos en natuur komen voor van het voorjaar tot het einde van de zomer, waarbij de meeste in maart en april optreden (mede veroorzaakt door een daling van de luchtvochtigheid in combinatie met een nog niet uitgelopen vegetatie).

Volgens de statistieken van het CBS lag het aantal branden in bos- en natuur in Nederland in 2004-2006 gemiddeld iets boven de 5.000 per jaar. Het overgrote deel hiervan betreft over het algemeen goed te bestrijden bermbranden. Helaas is er sinds 1996 geen nationale registratie meer waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen bermbranden en branden in de terreinen zelf.

In de periode 1922-1996 is een afname te zien in het aantal en de omvang van de bos- en natuurbranden in Nederland (voor omvang: zie figuur 1). Gemiddeld kwamen er in jaren tachtig en negentig jaarlijks 130 natuurbranden voor (waarvan 70 bosbranden) met een gemiddelde jaarlijkse omvang van 235 ha (waarvan 38 ha bos). Ter vergelijking: in de jaren zestig en zeventig waren er twee keer zoveel branden en de omvang ervan was bijna drie tot vier keer zo groot. Gegeven de voortgaande ontwikkelingen in terreinbeheer en brandbestrijding lijkt het voorsnog niet aannemelijk dat er sinds 1996 sprake is van een kentering in de in de laatste twee decennia van de vorige eeuw ingezette dalende tendens.

Figuur 1. Omvang bos- en natuurbranden in Nederland tussen 1922 en 1996 (Probos 2009).

In Nederland worden de meeste bos- en natuurbranden veroorzaakt door menselijk handelen. Een groot deel van de branden wordt moedwillig aangestoken (c. 25%) of ontstaat door vandalisme (c. 12-15%). Een kleiner deel ontstaat vooral door onoplettendheid van recreanten en andere ongelukken, waaronder het spelen met vuur door kinderen (c. 5-6%), het afbranden van bermen, en het verbranden van afval. Brand ontstaat in ons land maar zelden door natuurlijke oorzaken, terwijl van een groot deel van de branden de oorzaak nooit wordt achterhaald. Bij bewust handelen is imitatiegedrag naar aanleiding van mediaberichtgeving over natuurbrand helaas een belangrijke factor gebleken. Ook dat punt verdient dus uw aandacht. De laatste jaren worden de precieze oorzaken van bos- en natuurbrand helaas niet meer geregistreerd.

Algemeen genomen hebben droge heide met vegetaties van struikheide, bochtige smele en pijpestrootje, droog schraalgrasland en (jong) naaldbos (met name den (Pinus)) een hoog risico op het ontstaan van branden. Het risico op escalatie is het grootste in naaldbos met den, donker naaldbos en droge heide. Het risico is ook afhankelijk van het terrein zelf en van de weersomstandigheden.

Het Nederlandse bos is in de afgelopen drie decennia door gewijzigde inzichten in bosbeheer, veranderde soortensamenstelling (meer loofbomen, minder grootschalige aanplant van den), en veranderde ontwikkelingsfase (ouder en opener bos met een vitale struiklaag) steeds minder brandgevoelig geworden. Wel zou de momenteel nog steeds gangbare praktijk van het achterblijven van tak- en tophout bij oogstwerkzaamheden een (tijdelijk) verhoogde brandgevoeligheid kunnen opleveren. Het laten liggen van (dikkere) dode bomen leidt in ons klimaat zelden tot verhoogde brandgevoeligheid. Dikke dode bomen die verteren houden namelijk veel vocht vast, in tegenstelling tot dun tak- en tophout.

Daarnaast neemt de menselijke aanwezigheid in bos en natuur nog steeds toe. Enerzijds kan daarmee het brandrisico worden verhoogd doordat het merendeel van de branden een menselijke oorzaak heeft, anderzijds is er daardoor ook sprake van een grotere sociale controle en kan men tegenwoordig door middel van de mobiele telefoon veel sneller een melding maken dan voorheen het geval was.

Een brand van beperkte omvang heeft meestal nog geen grote gevolgen voor de biodiversiteit in natuurgebieden, maar een grootschalige brand is in dit verband meestal ongewenst.

3. Nationaal overheidsbeleid

Natuurbrand wordt in de Strategie Nationale Veiligheid als nationaal risico beschouwd en valt in de laagste risicocategorie onder Risico IV.1 Ecologische veiligheid – langdurige aantasting van het milieu en natuur (flora en fauna). Daarnaast is onbeheersbare natuurbrand met grootschalige evacuatie als speciaal scenario beschreven in de Nationale Risicobeoordeling 2008/2009. Natuurbrand wordt daarbij beschouwd als een zich waarschijnlijk voordoend risico (op een vijfdelige schaal van zeer onwaarschijnlijk naar zeer waarschijnlijk) met mogelijk aanzienlijke schade (op een vijfdelige schaal oplopend van beperkt, aanzienlijk, ernstig, zeer ernstig tot catastrofaal).

Met de opheffing van de Bosbrandverordening in 2002 is er geen nationaal overheidsbeleid meer ten aanzien van natuurbrandrisico's. Deze verordening werd afgeschaft omdat landelijk opgelegde normen weinig zinvol bleken, brandrisico's door veranderingen in beheer afnamen en niet iedere brand niet meer bij voorbaat als ongewenst wordt beschouwd. Juist in bos en natuur heeft iedere situatie immers haar eigen karakteristieken.

De verordening heeft plaatsgemaakt voor de aanbeveling dat voor ieder bos- of natuurgebied in onderling overleg tussen brandweer en terreineigenaar moet worden bepaald wat noodzakelijk is om enerzijds brand te voorkomen en anderzijds een eventuele brandbestrijding te optimaliseren.

4. Wat doet de brandweer?

4.1 Samenwerking

Naast het blussen van branden heeft de brandweer ook een belangrijke preventieve rol. De brandweer werkt hierbij graag samen met terreinbeheerders. Niet alleen wanneer code oranje of rood zich voordoet (zie onder 4.2), maar ook al daarvoor, bij het vaststellen van de specifieke brand- en veiligheidsrisico's in uw terrein. Brand voorkom en bedwing je immers samen. Een betrokken en vooral ook proactieve houding van terreinbeheerders is zowel bij het voorkomen als het blussen van brand in bos en natuur dan ook van groot belang.

4.2 Natuurbrandgevaarthermometer

In grote delen van Nederland houdt de brandweer houdt bij hoe groot het gevaar op brand op een gegeven moment in het buitengebied is. De brandweer drukt dit gevaar uit op de vijfdelige schaal van de 'natuurbrandgevaarthermometer'. Deze thermometer loopt van code donkergroen (geen gevaar) via code lichtgroen (licht gevaar), geel (gevaar) en oranje (groot gevaar) naar code rood (zeer groot gevaar).

Zie onder andere op www.vnog.nl voor de thermometer voor de Noordoost Veluwe. Voor andere regio's: vraag uw brandweercommandant hoe u in uw regio aan soortgelijke informatie kunt komen.

Bij de codes oranje en rood is de brandweer in de desbetreffende (veiligheids-) regio¹ extra alert en tracht zij samen met gemeenten en andere (hulp)diensten het uitbreken van bos- en natuurbranden te voorkomen. Burgers worden via huis-aan-huisbladen gewezen op het brandgevaar in de natuur, campinggasten mogen niet meer barbecueën op open vuur, en in (delen van) Overijssel, Gelderland en Utrecht worden speciale branddetectievluchten uitgevoerd.

¹ Uw veiligheidsregio kunt u onder andere vinden op www.rivm.nl of www.minbzk.nl/onderwerpen/veiligheidsregio's.

4.3 Natuurbrandrisicokaarten

Bij het voorkomen, beperken en bestrijden van bos- en natuurbranden maakt de brandweer (vooralsnog beperkt tot een aantal regio's, waaronder de Veluwe, Utrechtse Heuvelrug) gebruik van speciale 'natuurbrandrisicokaarten'. Deze kaarten geven een overzicht van de ontstaans- en escalatierisico's en geven richting aan preventieve, maatregelen (terreininrichting en terreinbeheer) ter verlaging van deze risico's, en geven een verwachte mate van (on)beheersbaarheid van brand.

Op een natuurbrandrisicokaart is per kilometerhok een indeling gemaakt in risicoklassen, gebaseerd op:

- brandbaarheid van de vegetatie onder droge weersomstandigheden
- toegankelijkheid en begaanbaarheid van het terrein
- bluswatervoorziening ter plekke

- aanwezigheid van bebouwing, kwetsbare objecten, opslag van gevaarlijke stoffen
- aanwezigheid van (vitale) infrastructuur (verkeers- en vaarwegen, spoor, elektriciteit, mobiele telecommunicatie, drinkwatervoorziening, etc.)
- recreatiedruk
- beschikbaarheid van vluchtwegen

Grote veiligheidsrisico's ontstaan vooral daar waar brandgevoelige vegetatie overlapt met de aanwezigheid van mensen, bebouwing en gevaarlijke stoffen. Voor sommige regio's (zoals op de Veluwe het geval is) zijn gedetailleerde risicokaarten voorhanden. Voor andere regio's kunt u het beste hierover contact opnemen met uw regionale brandweer.

Bij het ontbreken van gedetailleerde natuurbrandrisicokaarten kunt u ook samen met de brandweercommandant uit uw regio in het veld de brandrisico's van uw terrein meer schematisch in kaart brengen. Hiervoor neemt u zelf contact met de brandweer op.

5. Wat u kunt doen – PREVENTIEF

Uit bovenstaande volgt dat bij brandrisicobeheersing niet zozeer de natuurwaarden of de ontsluiting van het terrein op zich relevant zijn, maar wel de brandgevaarlijke terreingedeelten en de plekken waar zich mensen, bebouwing of gevaarlijke stoffen bevinden.

Bij brand in uw terrein hangt het welslagen van het blussen voor een belangrijk deel af van het voor de brandweer goed bereikbaar zijn van de brandhaard. Weet dus welke delen van uw terrein een verhoogd brandrisico kennen, en hoe de brandweer eventuele brandhaarden in uw terrein snel en veilig kan bereiken en kan blussen.

Dit betekent dat u *van te voren* een aantal maatregelen zou kunnen treffen om enerzijds het brandrisico in uw terrein te minimaliseren en anderzijds het bestrijden van de brand te optimaliseren.

5.1 Proactieve maatregelen - algemeen

► Zorg voor goede contacten met de brandweer

Bij brand in uw terrein is de brandweer de eerst aangewezen om deze te bestrijden. Maar voor kennismaking met de brandweer in uw Veiligheidsregio is na het uitbreken van een brand geen tijd. Bovendien is brandbestrijding in bos- en natuurterreinen maatwerk (zie hoofdstuk 1). Een goed contact met de brandweer in uw Veiligheidsregio is dan ook van essentieel belang.

- weet wie de brandweercommandant in uw Veiligheidsregio is
- houdt contact met deze brandweercommandant
- doe dit in droge perioden geregeld
- zorg dat de brandweer weet wie van uw werknemers direct te bereiken is in geval van een brand

► Ken de brandrisico's in uw terrein

Met een goede kennis over de brandrisico's in uw terrein kunt u veel problemen voorkomen en proactief te werk gaan. Dit is een taak die u samen met de brandweer op u neemt.

- zorg voor een (eenvoudige) up-to-date brandrisicokaart voor uw terrein:
 - gebruik de bestaande brandrisicokaart voor uw regio, of
 - breng deze risico's samen met de brandweercommandant in kaart
- deel deze kaart met brandweer en andere hulpverleners in uw Veiligheidsregio
- neem deel aan door de brandweer in uw veiligheidsregio georganiseerde oefeningen natuurbrandbestrijding

► Wees extra alert in droge perioden

In droge perioden kan het risico op bos- en natuurbrand sterk verhoogd zijn. Het is dan van groot belang dat niet alleen de brandweer extra alert is, maar ook dat u hieraan extra aandacht besteedt. Dit geldt vooral wanneer de natuurbrandgevaar thermometer code oranje of rood aangeeft.

- volg de natuurbrandgevaar thermometer
- laat, indien mogelijk, uw toezichthouders extra surveilleren

LET OP:

Vaak ontraadt de brandweer het plaatsen van waarschuwingsborden omdat dit brandstichting in de hand zou kunnen werken. Het Bosschap heeft in 2010 laten uitzoeken hoe het met de aansprakelijkheid van terreineigenaren en beheerders in geval van branddreiging is gesteld. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat een bijzondere zorgplicht geldt wanneer te verwachten is dat het publiek een terrein zal betreden waar zich een (tijdelijk) gevaar voordoet dat voor het publiek al dan niet kenbaar is.

Met andere woorden: bij (groot) brandgevaar moet u het betreffende terrein duidelijk met concrete waarschuwings- of verbodsborden markeren, en wanneer deze niet helpen moet u het terrein met hekken of anderszins afsluiten.

Dit geldt niet alleen voor opengestelde terreinen, maar ook voor struinnatuur, en zelfs voor afgesloten terreinen.

Concrete waarschuwing houdt in dat op een bord met waarschuwing altijd staat aangegeven welk gevaar te wachten is: "Pas op, bosbrandgevaar".

Kijk op www.boschap.nl voor de gratis download van de speciale brochure 'Aansprakelijkheid in bos en natuur, een wegwijze voor eigenaren en beheerders', waarin aandacht wordt besteed aan aansprakelijkheid, zorgplicht en waarschuwingsplicht bij onder andere brandgevaar.

► Zorg voor goede toegankelijkheid voor brandweer en andere hulpverleners

Mocht er – ondanks alle voorzorgen - toch brand in uw terrein uitbreken, dan is het van het allergrootste belang dat de brandweer de brandhaard snel kan bereiken. Ook andere hulpverleners (politie, ambulance) moeten desgewenst snel ter plekke kunnen zijn. Zorg er daarom voor dat de brandweer de weg weet in uw terrein. Het gaat daarbij om *bereikbaarheid van wegen en paden, bereikbaarheid van bluswater en weten waar de brandhaard zich precies bevindt*. Breng daar waar de brandweer knelpunten constateert of vermoedt, samen met de brandweer veranderingen aan.

- wijs (vaste) beheerders of vrijwilligers aan die het terrein uitstekend kennen en – onder supervisie van de brandweercommandant – als gids op een brandweerauto kunnen dienen

[noot: de brandweer heeft een zogenaamde requirantenverzekering die ook burgers verzekert die door de brandweer een taak aangewezen krijgen ten tijde van calamiteiten. Gidsen moet altijd gebeuren in volledige afstemming met en onder supervisie van de betrokken brandweer.]

- rij periodiek met brandweer (bevelvoerder, chauffeur) en gidsen in een brandweervoertuig door uw terrein om samen de toegankelijkheid van het terrein en de bereikbaarheid van brandgevoelige plaatsen te checken.
- spreek een centrale verzamelplaats af voor brandweer, andere hulpverleners, beheerders, gidsen en bij het blussen assisterende agrariërs, en houd deze altijd vrij
- houd toegangen vrij en voor de brandweer berijdbare wegen, paden en keerpunten open
- gebruik gelijksluitende sloten; geef de brandweer een kopie van deze sleutel
- breng in het terrein op herkenbare objecten (banken, wegwijzers) genummerde bordjes aan met de mededeling "dit telefoonnummer melden bij brand", zodat brandmeldingen van de juiste locatie worden voorzien; zet deze nummers ook op de brandrisicokaart.

►Zorg voor voldoende bluswater

Snelle beschikbaarheid van voldoende bluswater is van vitaal belang. De aanwezigheid van voldoende bluswater is echter niet altijd een vanzelfsprekend gegeven. Alhoewel de brandweer verantwoordelijk is voor de aanvoer van bluswater, kunt u de helpende hand bieden bij het zorg dragen voor het beschikbaar zijn van voldoende bluswater in uw terrein. Dit doet u steeds samen met de brandweer.

- breng – samen met de brandweer – de bluswatervoorzieningen in en nabij uw terrein in kaart
- denk – samen met de brandweer – ook na over welke aan- of inliggende agrariërs water kunnen aanvoeren en eventueel kunnen assisteren met nablussen, bijvoorbeeld door het aanrijden van met water gevulde giertanks
- maak – samen met de brandweer – met deze agrariërs van te voren afspraken over hun bereidwilligheid en bereikbaarheid
- regel – samen met de brandweer – in risicovolle terreintypen waar veel schade zou kunnen optreden en die moeilijk bereikbaar zijn met grote blusvoertuigen voldoende bluswatervoorzieningen in de vorm van open water of waterputten

►Zorg indien voor u relevant voor een ontruimingsplan en vluchtroutes

Wanneer zich in uw terrein bewoning, dag- of verblijfsrecreatie bevinden, zorg dan dat de zich daar verblijvende mensen weten hoe zij zich bij brand in veiligheid kunnen stellen. Spreek eigenaren van gebouwen of uitbaters van recreatieve voorzieningen hierop tijdig aan.

- zorg voor risicovolle locaties in uw terrein voor een ontruimingsplan; vraag daarbij de brandweer om advies
- zorg voor mogelijke ontruimingsroutes voor gevoelige objecten nabij of aangrenzend aan uw terrein (denk hierbij bijvoorbeeld aan het openstellen van een extra vluchtroute vanaf een aangrenzende camping via uw terrein door een bij brand te openen hek of een semibegaanbare vluchtroute)

5.2 Brand en pers & media

Uit onderzoek is gebleken dat de media onbedoeld een belangrijke rol kunnen spelen bij het aanzetten tot brandstichting of het ontstaan van ramptoerisme. Sensationele berichtgeving over natuurbrandgevaar brengt sommige mensen op een idee om zelf brand te stichten, of zet mensen aan naar de brand te komen kijken. Dit ramptoerisme kan belemmerend werken bij de bestrijding van de brand, bijvoorbeeld doordat voor de brandweer belangrijke keerpunten en aanrijwegen overvol raken. Daarom adviseert de brandweer eigenaren en beheerders van bos en natuur om uiterst voorzichtig met pers en media om te gaan in tijden van een verhoogd brandrisico of bij brand.

Het kan aanbevelenswaardig zijn om van te voren al afspraken met de media te maken in het kader van een gedeelde verantwoordelijkheid. Verzoek hen om de berichtgeving terughouden en niet al te sensationeel te doen.

► Vermijd bij verhoogd brandrisico en bij brand contacten met pers en media zoveel mogelijk

U bent natuurlijk ten zeerste bereid om uitgebreid te vertellen wat u doet aan risicobeheersing of bestrijding van natuurbranden, maar... alleen wanneer het regent, en **niet** als de natuurbrandgevaar thermometer op code oranje of rood staat, of wanneer in uw terrein een brand wordt bestreden.

- Zoek niet actief de pers of de media op
- Wanneer pers of media u vragen te reageren, verwijs dan altijd door naar de communicatieafdeling van de brandweer in uw Veiligheidsregio
- Ontkomt u er niet aan pers of media te woord te staan, doe dat dan in een neutrale kantooromgeving, niet met een waarschuwingbord of de brand zelf op de achtergrond
- Leidt bij brandgevaar de aandacht af van het brandgevaar naar de droogte, en stel bijvoorbeeld dat de landbouw over het algemeen van droogte veel meer last heeft dan bos en natuur
- Leg nooit de nadruk op het brandgevaar. Vertel dat:
 - u extra alert bent
 - u en uw medewerkers alles onder controle hebben
 - de samenwerking met de brandweer uitstekend is
 - bezoekers van bos en natuur het hele jaar door hun gezond verstand moeten gebruiken en in het buitengebied altijd en overal voorzichtig moeten zijn met sigaretten en ander open vuur.

[Zie ook het Praktijkadvies Communicatie bij Calamiteiten (waaronder brand), dat binnenkort op www.bosschap.nl wordt geplaatst onder downloads]

5.3 Terreinbeheer

Ook bij de inrichting en het onderhoud van uw terrein kunt u rekening houden met het vermijden of het verminderen van brandrisico's en kunt u ervoor zorgen dat de brandweer een eventuele brandhaard succesvol kan bestrijden. Dit geldt vooral voor terreindelen met een hoog ontstaan- of escalatierisico, eventueel in combinatie met een hoog veiligheidsrisico. Bij inrichting en onderhoud ten behoeve van brandrisicobeheersing zal overigens altijd naar een goede balans met de lange termijn natuurdoelstellingen gezocht moeten worden.

De effectiviteit van bepaalde beheermaatregelen, zoals het wel of niet weghouden van tak- en tophout van wegen en paden, staat deels nog ter discussie. Zolang gericht onderzoek hiernaar nog geen eensluidend antwoord heeft gegeven, wordt aan de voorgestelde maatregelen het voordeel van de twijfel gegeven. Overigens denkt men tegenwoordig steeds vaker dat tak- en tophout minder brandbaar en vuurgeleidend is dan eerder werd gedacht.

Ook zijn ontstaan- en escalatierisico's van de verschillende vegetatietypen (zie voor Veluwe bijlage 1) nog niet voor alle delen van Nederland onderzocht. Daarom wordt voorlopig aangenomen dat de aanbevelingen voor de Veluwe ook geldig zijn in andere delen van ons land. Ook hier geldt dat lokaal maatwerk nodig is, want geen gebied en geen situatie is in bos en natuur hetzelfde.

► Pas inrichting en onderhoud aan

- zorg in brandgevoelige, risicovolle terreingedeelten voor een netwerk van hoofdpaden van waaruit gemakkelijk kan worden geopereerd door zware blusvoertuigen van vrij grote omvang en onderhoud dit netwerk
- beperk recreatieve voorzieningen (toegangen, wandelroutes, parkeerplaatsen, picknickplaatsen, campings, horecaondernemingen) in of nabij risicovolle vegetaties
- maai brandgevoelige vegetatie of verwijder tak- en tophout, brandbaar strooisel, en ander fijn brandbaar materiaal in een strook van 10-20 m rond picknick- en parkeerplaatsen om het aandeel brandbaar materiaal te verminderen,
- vermijd het ontstaan van stapels tak- en tophout die zo hoog zijn dat zij loopvuur kunnen overbrengen naar de boomkronen
- overweeg om bij de werkschrijving van houtoogstwerkzaamheden de aannemer te verzoeken het tak- en tophout niet te hoog te stapelen en bij voorkeur minimaal 10-20 m van in ieder geval de drukbezochte plekken (picknickplaatsen, speelvelden, grenzend aan campings) en veelbelopen paden te houden. Dit zal bij een tijdige voorbereiding weinig tot geen meerkosten opleveren
- bekijk waar een onbeheersbare brand eventueel vanuit vegetaties met een hoog escalatierisico kan worden 'opgevangen' door het aanleggen van brandstroken en brandsingels met een weinig brandbare vegetatie
- tracht grenzend aan gevoelige objecten (zoals campings, picknickplaatsen, en dergelijke)
- vermijd zo mogelijk een struiklaag of ondergroei van naaldhoutsoorten op overgangsgebieden tussen heide/grasvegetaties en voor kroonbrand gevoelig naaldbos
- bedenk bij het afsluiten van wegen of de brandweer daardoor gehinderd kan worden in haar brandbluswerkzaamheden.
- bedenk waar de aanleg van open water tevens de brandveiligheid kan bevorderen.

6. Wat u kunt doen – BIJ BRAND

De brandweer bestrijdt branden, ook in uw terrein. Loop de brandweer tijdens brand dan ook niet voor de voeten, maar geef haar ruim baan. Uw belangrijkste taak ligt in de preventieve sfeer zoals boven omschreven, niet bij de bestrijding van de brand zelf. Blijf wel betrokken, want juist de beheerder/eigenaar kent het gebied immers het beste.

BIJ BRAND

- ▶ **Waarschuw onmiddellijk de brandweer, bel 112**
- ▶ **Adviseer dringend om geen brandweervoertuig zonder gids het gebied in te laten gaan**
- ▶ **Laat het blussen over aan de brandweer**
- ▶ **Volg instructies van brandweer en hulpverleners nauwgezet op**

7. Samenvatting - oplegkaart

In bijlage 2. is een korte samenvatting van dit advies gegeven in de vorm van een "10-punten plan bos- en natuurbrand". U kunt dit "10-punten plan" breed binnen uw organisatie verspreiden, zodat alle betrokkenen op de hoogte te zijn.

Dit 10-puntenplan is ook gratis te downloaden op www.bosschap.nl, en bovendien als losse oplegkaart in gedrukte vorm verkrijgbaar bij het Bosschap.

8. Verder lezen:

Boosten, M. C. de Groot & J. van den Briel. 2009. Inventarisatie van de ontstaans- en escalatierisico's van natuurbranden op de Veluwe. Rapport Probos. <http://www.probos.nl/home/pdf/RapportNatuurbrandenNov2010.pdf>

Stuiver, B. en J. Verbesselt, 2010. Bosbrand. In: Bosecologie en bosbeheer, Ouden, J. van den, et al. (red.), 2010: p. 459-467. Acco Leuven / Den Haag.

Dit praktijkadvies is een herziene versie van het advies van 01 februari 2008 en 28 mei 2010.

Dit praktijkadvies is een werkdocument en wordt aangepast zodra de inzichten wijzigen. Dit document is opgesteld met inbreng van de Commissie Beheer- en Bedrijfsvraagstukken van het Bosschap en de brandweer van de VNOG.

Dit werkdocument is op 14 december 2010 voor het laatst gewijzigd.

Bijlage 1. Overzicht van mogelijke preventieve maatregelen in het terreinbeheer op de Veluwe. Aangepaste versie, bron: *Boosten, M. et al. 2009, pag. 50 -tabel 7.2.*
(aanpassing: buntgras in oorspronkelijke versie hier vervangen door bochtige smele, plaggen van vegetatie niet overgenomen omdat dit al snel tot uitdroging ondergrond leidt.)

Waar?	Mogelijk preventieve maatregelen
<p><u>Vegetaties met een hoog ontstaansrisico:</u> droge heide, vegetaties met bochtige smele en pijpenstrootje, droog schraalgrasland en (jong) naaldbos met den</p>	<p>Beperken of zoneren van recreatieve voorzieningen (wandelpaden, parkeerplaatsen, picknickplaatsen, campings en horecaondernemingen) op risicovolle plekken om de kans op (on)opzettelijke brandstichting te voorkomen.</p> <p>Verwijderen van fijn brandbaar materiaal rondom picknickplaatsen of hangplekken van jongeren.</p> <p>Beschutte (en daarmee vochtig) houden van de bosstructuur rondom recreatieplekken, zodat het aanwezige brandbare materiaal minder snel uitdroogt.</p> <p>Frequenter maaien of preventief branden van gras- en heidevegetaties naast recreatieroutes om de ophoping van brandbaar materiaal te verminderen.</p>
<p><u>Vegetaties met een hoog escalatierisico:</u> naaldbos met den, donker naaldbos, droge heide en vegetaties van pijpenstrootje en bochtige smele</p>	<p>Vermijden van een struiklaag of ondergroei van naaldhoutsoorten op overgangsgebieden tussen heide/grasvegetaties en naaldbos (voorkomen dat loopvuur kan overgaan in kroonvuur).</p> <p>Voorkomen van stapels tak- en tophout tot aan het kronendak.</p> <p>Aanleggen van brandstroken en brandsingels.</p>

“10-punten plan risicobeheersing bos- en natuurbrand”

BRAND IN UW TERREIN – WAT KUNT U DOEN?

Een succesvolle en snelle brandbestrijding is van groot belang, niet alleen voor het veiligstellen van bos en natuur, maar ook voor in het terrein aanwezige mensen, dieren, bebouwing of gevaarlijke stoffen.

Voor de brandweer staat veiligheid van bezoekers en gebouwen altijd voorop. In bos- en natuurterreinen moet er dan ook een balans zijn tussen natuurfuncties en brandveiligheid. En dat is maatwerk! Maatwerk dat u van te voren samen met de brandweer maakt.

PREVENTIEF

► Zorg voor goede contacten met de brandweer

- houd contact met de brandweercommandant uit uw Veiligheidsregio*
- doe dit in droge perioden geregeld

► Ken de brandrisico's in uw terrein

- laat een risicokaart bos- en natuurbranden opstellen of breng deze risico's samen met de brandweercommandant in kaart
- deel deze kaart met brandweer en andere hulpverleners in uw Veiligheidsregio
- volg in droge perioden de natuurbrandgevaar thermometer** voor uw regio

► Zorg voor goede toegankelijkheid voor brandweer en hulpverleners

- zorg voor gidsen die het terrein goed kennen en laat hen meerijden op blusvoertuigen
- verken uw terrein jaarlijks met brandweer en gidsen in een brandweervoertuig
- spreek een centrale verzamelplaats af en houd deze altijd vrij
- gebruik gelijksluitende sloten; geef de brandweer een kopie van deze sleutel
- houd toegangen vrij en door de brandweer te berijden wegen en paden open
- breng een nummering op objecten in het terrein aan en zet deze op de brandrisicokaart

► Zorg voor voldoende bluswater

- breng samen met de brandweer de bluswatervoorzieningen in en nabij uw terrein in kaart
- weet welke naburige agrariërs bluswater kunnen aanvoeren

► Pas inrichting en onderhoud aan

- beperk recreatieve voorzieningen in of nabij risicovolle vegetaties
- maai of verwijder vegetatie, brandbaar strooisel en tak- en tophout in een strook van 10-20 m rond picknick- en parkeerplaatsen en langs drukbezochte wandelpaden

► Ga zorgvuldig om met pers en media

- verwijs pers en media altijd door naar de communicatieafdeling van de brandweer
- spreek nooit met pers en media met waarschuwingsborden of brand op de achtergrond

BIJ BRAND

► Waarschuw onmiddellijk de brandweer, bel 112

► Laat geen brandweervoertuig zonder gids het gebied ingaan

► Laat het blussen over aan de brandweer

► Volg instructies van brandweer en hulpverleners nauwgezet op

*: zoek op www.rivm.nl naar uw veiligheidsregio

** : zie de website van uw Veiligheidsregio of vraag de plaatselijke brandweer